

Political Strategy System

Radostin M. Morfov¹

Система на политическата стратегия

Радостин М. Морфов¹

Abstract. The System of the Political Strategy has outstanding complexity, despite its simple appearance. The strategy is consisted of only two types of elements which concern the same concrete object of the strategic trend. About determination of the types of this object – as an objective or as a means, it depends on the point of view in the process of analysis and the position for creation and implementation strategy.

Keywords – System, Political Strategy, Objectives and means of the Political strategy

I. УВОД

При конкретизирането на обекта на нашето научно изследване е налице една системна цялост наречена “Стратегия”, състояща се от два основни структурни сектора: сектор на целта и сектор на средствата, и съответно два вида елементи изграждащи тези структурни сектори: цел и средство. Всеки един от тези два вида елементи притежава своите специфични особености които го отграничават от другия вид елемент, даже бихме казали в аванс, че е негова пълна противоположност.

Споменахме, че двата вида елементи оформят два сектора, две полета на обособяване и функциониране, с което искаме да подскажем, че тези видове елементи притежават и свои специфични функции, насочени и към двата вида сектори на стратегията, към своя и към срещуположния. Разделянето системата на стратегията на структурни сектори се извършва с цел по-лесното възприемане на една друга особеност на двата вида елементи от стратегията, която в настоящия момент може да се

изкаже като хипотеза, че елементите от стратегията притежават метаморфозен характер и могат да се трансформират от един вид в друг, т.е. от цел в средство и обратно, в зависимост от функциите, които изпълнява елементът в даден момент, определени от гледната точка на наблюдателя, който извежда вида на елемента от стратегията, и не на последно място възможността всеки един елемент от стратегията да притежава едновременно и двата вида качество, да бъде съответно цел и средство в зависимост какви йерархически позиции заема спрямо останалите елементи от структурата на стратегическата система.

В крайна сметка се оформят две направления на нашето изследване, насочени към вътрешно системната динамика и структура на стратегическата система и към спецификата на всеки вид елемент от стратегическата система.

В процеса на изследване, такъв вид разграничаване е много трудно да се осъществи предвид, че вътрешно системната динамика и структура предопределят конкретна специфична проява на дадения елемент от структурата на стратегията, и обратно всяка специфична проява на дадения елемент от стратегическата система предопределя съответния вътрешно системен процес и структурни промени. Затова ние в относителна степен ще се опитаме да извършим това разграничаване с цел по-обективното представяне на проблематиката, свързана със стратегическата система при нейния анализ.

II. СТРУКТУРА НА СТРАТЕГИЯТА

Нека започнем разглеждането системата на стратегията от нейната структура. Необходимо е обаче да отбележим, че самото разглеждане на структурата на стратегията има два аспекта. Единият аспект се отнася до разглеждането на основния модел на структура на стратегията, съдържащ се във всяка подструктура на структурата на сложните

¹Радостин Морфов, Великотърновски Университет „Св. Кирил и Методий“, Radostin M. Morfov, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

стратегически системи и явяващ се първичен структурно системен модел на стратегията изобщо. Другият аспект се отнася до разглеждането на структурата на сложните стратегически системи, каквито всъщност са всички стратегически системи.

Ще започнем с разглеждането на сложните стратегически структури. В действителност всички целенасочени човешки дейности притежават сложни стратегически структури, но особеното при тези структури е, че елементите им обикновено се обективизират с някакви реални носители, поради обединяването на множеството характерни за стратегията елементи (цели и средства) под някакъв общ признак.

До каква степен обаче можем да охарактеризираме всяка човешка проява като стратегия? Или по-точно казано, дали всяка човешка проява е стратегия, и ако не е, какво е аналогичното в структурите между стратегическите човешки прояви и човешките прояви изобщо?

Човешките прояви са продукт на човешкия рационализъм [2] или на ирационалността, т.е. независимо в каква степен са осъзнати или пък са случайни (ирационални), те винаги са целенасочени. Те запазват този си вид даже и когато са ирационални, тъй като постигнатата цел придобива формата на постигнат резултат, фактическо следствие от някакви случайни действия. При това положение ние можем да считаме, че всички човешки прояви са стратегии, или ако отделим само рационалните като такива, то тези които са следствие на стохастичността притежават аналогична структура въпреки, че изграждащите елементи могат да бъдат с други наименования.

За наше улеснение, за да избегнем един безконечен сравнителен анализ между тях и следствия от чистото разкриване на несъществуващи за стратегическата структура и система разлики, ще възприемаме случайните човешки събития просто като стратегии.

Стратегиите притежават програмен вид на своята структура, която се състои от множество структурни елементи, от множество цели и средства за тяхното постигане и съответно групиране под формата на множество стратегии, съставлящи като средства генералната стратегия или програма, която съдържа тези подстратегии в своята структура и съответно я изграждат [2].

Генералната стратегия и програма е също вид стратегия и съответно също е подчинена на закономерностите на стратегиите, т.е. притежава цел и средства за постигането ѝ, чиято разлика от подстратегии се състои в това, че притежава много по-обемиста структура и, че подстратегии ѝ се явяват средства за постигането на нейната цел, генералната цел. Всички действия на подстратегии и съответно техните подцели са подчинени в по-голяма, в по-малка или в пълна степен на постигането на тази генерална цел в зависимост до

каква степен са обвързани в структурата на генералната стратегия [3].

Типичен пример за генерална стратегия са да речем политическите програми на политическите партии, които се състоят от множество подстратегии, обикновено обективизирани и приемащи имена като: “Социална политика”, “Икономическа политика”, “Политика на равнопоставеност” и т.н., обвързани помежду си или независими една от друга в зависимост от преценките на съставителя на програмата във вид на някакви по-обща стратегически подструктури подредени времево, ако програмата ще се реализира на практика, но винаги подчинени, независимо от удачността си на генералната цел на политическата програма, която в случая задължително се явява “Просперитет на държавата”. Що се отнася до генералните цели на политическите програми, те винаги притежават една характерна подцел, отнасяща се до държави с демократични избори, която се нарича “Спечелване, чрез съответната политическа програма на най-много симпатизанти и впоследствие гласоподаватели за дадената партия”.

Политическите, а така също и всички човешки стратегии са изградени на базата на йерархията, т.е. йерархията е основно положение на тяхната структура. Макар и още на твърде ранен етап от разглеждането на сложните стратегии от програмен вид прави впечатление, че структурата на политическата стратегия, с която дадохме пример за сложна стратегия е силно йерархизирана. Този извод се основава на съподчинимостта, която се наблюдава на подстратегии спрямо генералната, главната цел, т.е. тяхната реализация е подчинена на нейното достигане. Въпреки това обаче, съществуват множество теории в политологията, приемащи възможността за наличието на егалитет, равнопоставеност, координация и т.н. между политическите субекти, извършващи конкретни политически дейности, насочени в посока достигането на някаква обща политическа цел.

Ние считаме, че констатациите, които се извеждат от тези теории са системно невъзможни, т.е. те са следствие на обърквания и априори неизвестния момент при разглеждането и изучаването на едни широкомащабни и сложни стратегически системи каквито са политическите процеси, чийто съставни елементи (подстратегии) или просто участници в тях се явяват политическите субекти, които ако трябва да поясним например са политическите партии, политическите дейци, симпатизантите, гласоподавателите, управляващите и т.н.

Всъщност проблема с егалитета не е толкова елементарен. От системно стратегическа гледна точка съществува едно явление, което касае проблемите засягани от егалитарните теории и в известна степен се припокрива с тях, но то в никакъв случай не е противоположност на йерархията, а е едно явление или проявление на стратегията,

наречено “Хармония” или донякъде “Кооперация”, ако се позволим на терминологията използвана от други науки [1]. Разбира се с проблемите свързани с явлението хармония ще се занимаваме подробно по-нататък. Засега ще продължим с разглеждането структурата на стратегията и по-точно с аспекта, касаещ нейния основен структурен модел.

Трудно може да се прецени какъв е конкретният вид на сложните стратегически структури, т.е. винаги се допуска неточност при определянето на техния точен вид, поради незнанието породено от тяхната сложност и мащабност, макар стратегиите да са от нашата реалност. Въпреки това обаче, за да избегнем неточността при определянето структурата на коя да е стратегия, на нас ни е необходимо знанието за основната рамкова структура, по чийто вид е изградена всяка стратегическа структура, независимо от сложността и обема ѝ.

Ако се върнем в самото начало на тази глава ще видим, че съставността, от която е изградена структурата на всяка стратегия е: цел и средства за нейното реализиране. Тази структурна цялост е валидна за всяка стратегия, независимо от обема и сложността ѝ така, че съвкупността от цели и средства ще се явява нашата изходна база при определянето на основния структурен модел на стратегиите.

След като е налице съставността на структурата, която търсим, нас започва да ни интересува количеството от елементи, които я оформят. Основният структурен модел е еднакво валиден, както за големите стратегии, така и за малките стратегии. Ако се отнася за малките стратегии, то той ще е валиден и за възможно най-малката стратегия. Ние считаме, че най-малката стратегия е особено важна при търсенето на основната структура на стратегията, тъй като задачата да разкрием варианта, след който стратегията като система престава да съществува е по-разрешима, отколкото да преценяваме кой е най-големия структурен обем на стратегията.

Но дали все пак най-малката стратегия ще се окаже основния стратегически модел? Този въпрос – предположение се мотивира от следните предпоставки. Най-вероятно основния стратегически модел се припокрива с най-малката стратегия, тъй като той не може да бъде по-голям от стратегията, която представя защото би представял елементи, които липсват в най-малката стратегия. Той не може да бъде и по-малък от най-малката стратегия, защото той би представял нещо друго, но не и стратегия още повече, че самият той всъщност трябва да притежава вид на стратегия.

Причината да съотнасяме основния стратегически модел с най-малката стратегия е, че големите стратегии са съвкупности от множество най-малки стратегии, и също така големите стратегии можем да ги опростяваме така, че да заприличат на възможно най-малката стратегия. Тук се има предвид следния

вариант. Възприема се като стратегия само главната цел заедно с непосредствените си подцели, които са средства за нейното реализиране, и тъй като целта олицетворява средствата си, т.е. е тяхната съвкупност считаме, че елиминирането на структурите от средства на подцелите и възприемането само на това, което ги олицетворява, т.е. самите подцели в дадения случай на опростяване на големата стратегия не е грешка.

Явно най-малкият възможен брой, при който стратегията се запазва като система е ключов момент при търсенето на основния структурен вид (модел) на стратегията.

Проблемът с броя на целите в една стратегия сякаш е по-разрешим. Всички цели в една стратегия се явяват подцели и в крайна сметка средства за реализирането на главната цел, т.е. същинската цел в една стратегия е само една, тази която е най-висша сред останалите, макар времево да се изпълнява доста след тях и по-точно казано едва след като те се реализират вкупом като средства за нейното крайно осъществяване. Нека отново да дадем един политологичен пример.

Целта “Успех на изборите” всъщност е средство за реализацията на друга една цел – ”Държавно управление”. Без “Успех на изборите” втората цел не може да съществува, т.е. първата цел със сигурност е средство на втората и в случая въпреки, че първата цел се реализира в собствен времеви момент като цел, тя всъщност за дадения вариант на стратегия не е цел.

Големият проблем обаче е в това, колко броя средства са оптималният вариант, за да може една стратегия да се нарече такава. Не може да е налице само едно средство, защото то напълно ще се препокрие със своята цел и ще бъде безпредметно да правим разграничението между цел и средство. Оттук следва, че са необходими най-малко две средства в частта на средствата на една стратегия.

При така оформилата се основна структура (модел) на стратегията състояща се от цел и две средства възниква следния въпрос. Наличието на две средства предполага ли взаимоотношение между тях, и какво е мястото на целта в тази основна стратегическа структура, или дадената структура в този си вид не предполага никаква вътрешно системна динамика? И един допълнителен въпрос към първия. Може ли в механизмите на вътрешно системната динамика на стратегията да се открият и механизмите на външно системната динамика, тази динамика, която се отнася до взаимоотношението между различните стратегии?

За да си отговорим на тези въпроси трябва да навлезем в едно съвсем различно научно поле на разглеждане на системата на политическата стратегия, доста по-различно и по-широкообхватно от полето на разглеждане на нейната съставност и структура. Това ново поле ще бъде полето на

разглеждане на динамичните процеси, протичащи в системата на стратегията и между стратегиите.

III. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРОЦЕСИ

В зависимост от съществуващите структурни сектори в една стратегия са възможни два вида взаимоотношения между елементите, съставляващи системата на стратегията: между цел и средства и между самите средства.

Обаче, при разглеждането на тези проблеми могат да възникнат някои трудности, които ще усложнят неимоверно динамичните процеси, протичащи в политическата стратегия и ще объркат нашите представи за тях. Тези трудности и усложнения са свързани с вътрешно системните взаимоотношения между елементите на стратегията и с взаимоотношенията между стратегиите, т.е. с извън системните взаимоотношения, които осъществяват стратегиите.

Взаимоотношенията в една стратегия, независимо от техния вид се обуславят от структурната даденост, в която те се реализират. В този ред на мисли, взаимоотношенията се определят от йерархическите позиции, които заема елементът в дадена стратегическа структура и от гледната точка на наблюдателя, който ги определя.

Всъщност вътрешно системните и извън системните взаимоотношения между стратегическите елементи са едни и същи.

Ако дадени извън системни взаимоотношения са такива в определена структурна ситуация, то при увеличаване на обхвата на стратегическата структура те ще се окажат вътрешно системни, без ни най-малко да променят вида на взаимоотношението си, т.е. извън системните и вътрешно системните взаимоотношения на стратегическите елементи са подчинени на едни и същи закономерности.

Обикновено като извън системно взаимоотношение може да се възприеме взаимоотношението между средствата в една стратегия, независимо от тяхното висшестоене едно спрямо друго при положение, че не се знае принадлежността им към определена стратегическа структура, т.е. неизвестна е целта в тази стратегическа структура, и средствата в случая се възприемат като независими стратегии, като независими цели със своите стратегически структури. В крайна сметка можем да заключим, че възприемането на едно взаимоотношение като извън системно е плод на липсата на информация, на незнанието относно стратегическата принадлежност на елементите, на които се приписва това взаимоотношение. Незнанието може да бъде и още по-масабно, ако взаимоотношението между тези елементи е една незначителна част, една нисша подстратегия от една масабна стратегическа

структура, за която иначе имаме претенциите, че ни е позната.

Що се отнася до взаимоотношението цел – средство, то никога не може да се възприеме като извън системно, защото при наблюдението му винаги се подразбира, че средството е част от стратегическата структура на целта.

Нека обективизираме нашите тези със съответния политологичен пример. Да си представим конфликтна политическа ситуация, при която двама конкуренти (кандидати) се борят за кметския пост на съответните избори за кмет. Обикновено при наблюдението на това взаимоотношение се остава с впечатлението, че двамата кандидат – кметове са независими, строго обособени системи, които нямат нищо общо помежду си. И наистина, кандидатите са конкретни лица с индивидуална визия, със специфични личностни качества, със своите персонални успехи и житейска история. Персоналната им обособеност се засилва още повече и от факта, че в дадената ситуация на избори, те представляват сложни стратегически системи, състоящи се от структурни елементи като: партия, която подкрепя кандидатурата им, екип, който се грижи за имиджа им по време на изборите, наличие на множество стратегии, чрез които се омаловажават позитивните страни на конкурента и се печелят в своя полза симпатиите на избирателите, представянето на програми за бъдещото развитие на общината и т.н.

Но в тази ситуация обикновено се пропуска да се забележи, че двамата кандидати са част от една стратегическа система, и взаимоотношението, което е на лице между тях, е продукт точно на тази система, или по-точно казано е следствие от присъствието им в тази система. Иначе, извън системните отношения, които са насочени към чуждата система, тази на конкурента всъщност са вътрешно системни отношения, отношения, които се реализират между средствата от стратегическата система, която ги обхваща. Тази стратегическа система се нарича “Избор за кмет” с конкретна цел “Избор от страна на избирателите на точно единия от двамата кандидат – кметове”.

Може би поради факта, че целта е времево обременена, е налице определено незнание за точното й осъществяване, т.е. приема се вероятната възможност да се осъществи друга цел, в случая “Избор на другия кандидат”. Това дава основание на наблюдателя да счита, че конкурентите са във взаимоотношение извън своите системи. Също така се остава с впечатлението, че при вече реализираната цел “Избор на единия кандидат”, загубилият кандидат е извън тази стратегическа система. Това впечатление е грешно, тъй като неговата загуба е причина да се реализира точно тази цел, а не друга.

Друга характерна причина, за допускането на възможността за извън системно отношение, е когато наблюдението на тази ситуация се извършва от

единия от конкурентите. Има се предвид, че конкретният кандидат – кмет остава с впечатлението, че неговите действия спрямо конкурента произлизат само и единствено от него, без да се отчита, че те са както негов продукт, така и следствие от дейността и присъствието на неговия конкурент и най-вече, те са част и притежание на стратегическата система “Избор за кмет”.

Анализът на политологичните примери и идентифицирането на извън системните с вътрешно системните взаимоотношения ни дават само първична и обща представа за системните отношения. За нас в значителна степен остават неизвестни закономерностите на които са подчинени взаимоотношенията между елементите от стратегията.

Детайлизираното разглеждане на стратегическите взаимоотношения ще касае тези, между средствата и между целта и средствата в стратегическата система.

IV. ВЪТРЕШНО СИСТЕМНИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ В СТРАТЕГИЧЕСКАТА СИСТЕМА

Всъщност всяка стратегия е уникална сама по себе си. За нея единствено има смисъл да говорим, тогава когато има реализирана цел, или иначе казано когато е налице реално събитие, т.е. налице е и втората част на стратегията – целта.

Всяко взаимоотношение, даже и преднамерено между някакви средства, да речем политически субекти е само едно предположение за някакво предстоящо събитие или цел, която ще се постигне, т.е. налице е само частта на средствата от системата на стратегията, но не и пълната съставност на тази част.

Самата цел е продукт на съставността от средства, които я изграждат, или с други думи казано, всяка реализирана цел под формата на събитие си има своята предопределена структура, със средствата които са нейна даденост. Да речем за целта $(\pm c_1 \pm c_2)$, средствата c_1 и c_2 са точно установени, непроменяеми части от нейната структура и система, които като например c_1 са съставени от елементите b и d . Ако c_1 и c_2 имат възможността да променят своите стойности, те вече няма да отговарят за структурата на тяхната цел и ще образуват друга цел, ще създадат друга ситуация или събитие. Целта е уникална, тъй както са уникални нейните средства, защото и те всъщност са цели, с уникалните си строго специфични структури, чийто минимални разлики спрямо други много подобни на тях стратегически системи ги правят абсолютно автентични.

Много е трудно да се открие разграничителната линия между трите понятия: цел, стратегия и средство, тъй като и трите могат в зависимост от

гледната точка да се констатират като едно от трите понятия. Например стратегията може да бъде изведена както като цел, така и като средство. Представянето ѝ като цел се изразява чрез нейната съвкупност, съвкупността от числата, в случая две на брой, тези на c_1 и c_2 които представят имената на нейните средства и даващи в своята съвкупност $(\pm c_1 \pm c_2)$ името на целта, т.е. да се възприеме същността на целта като някаква съвкупност, като обем, като обект с определена форма, отстоящ от другите обекти в пространството. А представянето на стратегията като средство се изразява във вид на синтезирана точка, представена от едно единствено число което определя нейната стойност и име на средство, чрез което число може да се осъществи измерването на други обекти.

В крайна сметка, що се отнася до това що е стратегията като даденост, то тя е едновременното ѝ възприемане като цел и като средство. При нашият вариант на две средства, числата чрез които ще се извърши констатацията за тази стратегическа система ще са три, съответно числата на E , c_1 и c_2 . Но ако средствата са повече от две, числата необходими за констатирането на тази стратегическа система като даденост ще са не повече от четири: едно за E , т.е. възприемането ѝ като средство и три за свободно избрани средства в лицето на c_1 , c_2 и p_1 и p_2 , които представляват нейната цел: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$. Трябва само да отбележим, че p_1 и p_2 представени в купом се явяват третото средство от дадената цел. В крайна сметка четирите указани числа ще определят пространствената позиция, формата и времевата определеност на стратегията:

$$E = (\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2) \quad (1)$$

Ние обаче живеем в света на неизвестното, като нашата действителност е напълно показателна за това. В действителността като реалност и даденост могат да се възприемат само настоящите и миналите събития (стратегии), поради това, че и в двата случая е възможно да ни е известна целта, която е постигната, макар известността за реализираните събития да се изпълнява винаги в относителна степен, поради невъзможността за пълна обхватност на цялата стратегическа съвкупност. Относителността на възприемане на стратегията като даденост се засилва още повече, когато става въпрос за бъдещи, нереализирани събития, защото при тях напълно липсва целта.

Но въпреки това, тази предопределена невъзможност да се констатира бъдещата стратегия като точна даденост не ни задоволява. Участниците в житейския процес по всякакъв начин се стремят да въздействат върху предстоящите събития, така, че те да ги удовлетворяват максимално, а така също и да ги предвиждат.

Въпреки, че целите в тези бъдещи ситуации са неизвестни, е възможно те да се предвидят с една

задоволителна точност, като предвиждането тук включва и изграждането на желаната стратегия. Предвиждането и изграждането на желаната стратегия могат да се реализират посредством възприемането на механизма “взаимоотношение” между елементите от стратегията, изведен под формата на цялостен системен процес на стратегията. Нека развием проблематиката на стратегическия системен процес.

Изразена като процес системата на стратегията може да бъде изведена по следния начин:

$$E = \pm c_1 \pm c_2. \tag{2}$$

В тази формула която представлява основния стратегически модел е показано взаимоотношението между средствата, което ражда целта $\pm c_1 \pm c_2$. Аритметичният знак \pm , който отразява взаимоотношението между c_1 и c_2 не противоречи на съвкупността, която притежава като даденост всяка цел, защото съвкупността на целта може да бъде съставена едновременно от положителни и от отрицателни числа. Резултатът от взаимоотношението (\pm) между c_1 и c_2 може да бъде представен както с едно число, така и с две числа, две числа, защото субектите във взаимоотношението са два: (c_1 и c_2). Иначе казано стратегията:

$$E = \pm c_1 \pm c_2. \tag{2}$$

може да бъде представена както като средство: E, така и като цел: $\pm c_1 \pm c_2$.

Например числото 10 може да представя някаква стратегия като средство. В нашият случай на разглеждане на основния стратегически модел състоящ се от две средства, числото 10 е получено от две точно определени числа, да речем от 2 и 8, но не и от 3 и 7 или от 5 и 5 и т.н. Числата 2 и 8 в този случай са числата на целта.

Стратегията като цел може да бъде представена и от такъв вариант на числа: -8 +5, като E в случая ще се окаже -3. Самите числа -8 и +5 указват границите, до които се простира скалата на обема на дадена стратегия, граници отграничаващи я пространствено от други стратегически системи.

Разгадаването обаче на точните числа на целта, а така също и на числото, даващо синтезирана представа под формата на средство за стратегията не е лесна задача. За да знаем точните числа на средствата c_1 и c_2 , а оттам и на E ни е необходима солидна информация касаеща процесите или поточно системните дадености, които предопределят стойностите на тези три в случая числа, на c_1 , на c_2 и на E. Този извод респективно означава, че формулата (2) е непълна.

За оформянето на точните стойности на въпросните числа, или иначе казано за точният вид на представянето на стратегията като цел или като средство, оказват предопределящо влияние системните структури, стоящи йерархически над и под разглежданата стратегия.

Ние ще напишем формулата на основния стратегически модел още сега, за да постигнем по-голяма обективност при разясняването ѝ. Формулата е следната:

$$E = \frac{(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)}{2} \tag{3}$$

В тази формула съществуват два сектора, които предопределят стойностите на представянето на стратегията като средство (E) и представянето ѝ като цел ($\pm c_1 \pm c_2$). Единият сектор се намира в знаменателя на формулата, показващ предопределящото въздействие върху тези стойности от система, която е по-висша от разглежданата стратегия (този процес е описан по-нататък). Другият сектор се намира в числителя на формулата и заедно със средствата c_1 и c_2 , притежава вида: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$. Този сектор предопределя стойностите както на представянето на стратегията като средство, така и ѝ като цел. Необходимо е обаче да се напомни, че въпреки произведението си с p_1 и p_2 , c_1 и c_2 като резултат имат точно определени стойности за конкретното свое средство или точно определен вид за конкретната своя цел.

Въпреки, че p_1 и p_2 предопределят стойността на “E”, въпреки, че c_1 и c_2 също предопределят нейните стойности, “E” всъщност е извън системата на целта: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$. “E” е средство и е подчинено на закономерностите касаещи средствата и изпълнява функциите си на такова, а не на цел. “E” е средство, което е част от съвкупността и границите на друга по-висша стратегическа система, като то за целта: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$ е една абстракция, нещо извън нея, но твърде необходимо за застопоряването, за елиминирането на времето касаещо дадената цел: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$. С други думи казано “E” е времеви момент. Като цяло средството е синтезираната и стойностната представа за някакъв да речем политически субект, явление, процес и т. н., т. е. не случайно то е единна съвкупност. Докато целта е съставност, структура с точна предопределеност на съдържанието си.

Нека да обобщим представите ни за целта, средството и стратегията.

Стратегията представлява система от цел и средства за постигането ѝ, т.е. средствата разгледани като съвкупност и средствата разгледани поотделно. Но това е най-общо казано. Стратегията е и

едновременното ѝ представяне като цел и като средство, като средство защото тя участва винаги в някаква системна структура, т.е. стратегията не е независимо, откъснато от заобикалящата я среда явление и като цел защото целта е нейната реализация и същинска проява.

Целта както споменахме вече, е практическата реализация на стратегията и представлява съставността от средствата, които я изграждат.

Средството не е само концентрацията и трансформацията на целта, макар отчасти да е и метаморфозата на целта в средство. В средството се съдържа в синтезиран вид цялата стратегическа система. Процесът се нарича пресъздаването или представянето на стратегията като средство, процес в който участват отделните средства от стратегията, съвкупността на целта, сбиващото взаимоотношение между средствата, раждащо самото средство, а така също и външното въздействие наложено върху системата на собствената стратегия. С други думи казано това е процесът пресъздаден чрез формулата на „Основния стратегически модел”.

V. ПРЕНАСЯНЕ СИСТЕМАТА НА СТРАТЕГИЯТА КЪМ СРЕДАТА НА ПОЛИТИКАТА И ПОЛИТОЛОГИЯТА

Въпреки, че бяха дадени някои политически примери, нека в този параграф да адаптираме в по-пълна степен казаното относно системата на стратегията към средата на политиката и политологията. Адаптирането ще се осъществи предимно чрез политически примери, които ще изразяват в реален аспект чисто теоретическите обосновки за стратегията, т.е. тези теоретически обосновки за стратегията ще бъдат демонстрирани в политическата среда.

Разбира се, нашата научна разработка няма за цел да променя езика на политиката и политологията, а да дава възможност на политолога да разглежда по-детайлизирано и да навлиза по-конкретизиращо в политическата действителност.

По отношение на създадените у нас представи в тази точка за елементите на стратегията с описанието на тяхната съставност, същност, метаморфозен и разграничителен характер; за сложните и простите стратегически системи; за преднамереното опростяване и стилизиране на стратегиите, водещо до извеждането на основният ѝ модел, т.е. до създаването в случая на най-малката стратегия; за програмния вид на стратегиите и техните структури, изградени на основата на йерархията; за вътрешно системните взаимоотношения в стратегията, като взаимоотношенията цел – средство, цел – цел и средство – средство можем да отбележим, че е много важно да бъдат разглеждани и оценявани политическите стратегии и изобщо политическите действия по този начин, защото се създава точна и

недвусмислена представа за тях при анализът им, при създаването им и пр.

Опитвайки се да пренесем тезите ни за съставността, същността, метаморфозния и разграничителния характер на елементите на стратегията върху политическата среда ние ще отбележим, че всяка политическа стратегия притежава своето конкретно и неповторимо съдържание и вид. И ако считаме, че дадено средство има автентичен вид, чрез обозначителните си функции, приемащи да речем някакво уникално за него число, то това разбиране за средството на стратегията пренесено в сферата на политиката представлява синтезирано определение или просто наименование, или обозначаване на конкретна политическа стратегия. Например наименованието „Основни идеи и принципи на национална стратегия за устойчиво развитие на Република България” [4] е едно силно синтезирано заглавие или определение на цяла една обширна политическа стратегия за разрешаването на множество проблеми, касаещи глобалната екологична политика, екологичната политика на Република България, националната социо-екоикономическа ситуация, концепцията за устойчиво развитие, изразяваща се в предприемането на конкретни мерки свързани с преодоляването на проблемите свързани с екологията на световно и местно ниво, т.е. всичко това, което е включено в „Националната стратегия за устойчиво развитие на Република България” е т. нар. представяне на стратегията като средство, което ще се използва в някаква по-мощна, обхващаща и други сфери на политическия живот стратегия, каквато би била една обща държавна стратегия.

Но нека да дадем един по-опростен политологичен вариант на представяне на стратегията като цел и средство, което всъщност е и демонстрация на метаморфозният им характер. Да приемем, че имаме следните две средства от представянето на една политическа стратегия като цел: „Възможност за управление” и „Общество”. При съчетаването на тези две средства, всеки запознат с основните политически понятия би се досетил, че ще се получи политическия режим „Демокрация”, „Народовластие” или иначе казано самата демокрация ще бъде представянето на тази стратегия като средство.

Безспорно демокрацията е сложно явление, състоящо се от множество елементи като свобода, равенство, възможност за комуникация и др. или изисквания към нея, за да се нарече такава. Но ние не случайно я стилизираме до два основни и върхови елемента, които са фундамента на демокрацията и от своя страна съдържат всички елементи, които я изграждат, защото от стойностите на тези два елемента и при тяхното сумиране получаваме видът на демокрацията, изразен в нейната стойност като средство. Ако средството „Възможност за управление” е с по-ниски стойности, т.е. е в по-

малки количества най-общо казано ще имаме по-малко демокрация или погледнато стратегически, стойността на демокрацията представяна като средство ще е по-ниска. И обратно, ако възможността за управление е по-висока, то и демокрацията ще бъде по-пълна.

Трябва обаче да отбележим, че тук все още няма да засягаме проблема с това, кой в този пример и как определя стойностите на двете основни средства на демокрацията и също така няма да засягаме проблема, как бихме разбрали какво политическо явление би се получило при съчетаването на „Общество” с „Възможност за управление” ако не знаем, че като краен резултат се получава „Демокрация”, „Власт на народа”.

Оценявайки демокрацията като средство, представляващо синтезирана и фиксирана представа за нея с определена стойност, ние можем сигурно да осъществим процесът на разграничаване, изразяващ се в този случай за използването на средството „Демокрация” за измерването и оценяването на други политически явления, а самото разграничаване на явлениято „Демокрация” спрямо други политически явления, даже и спрямо някаква разновидност на демокрацията се осъществява чрез изразяването на демокрацията като цел, т.е. разграничаването се осъществява чрез средствата на демокрацията като „Общество”, „Възможност за управление” и „Политическото средище” или „Политическия посредник”, до които се простира пределът на демокрацията и не навлиза в представите ни за друг политически режим какъвто е да речем монархията. Политическото средище или политическия посредник е средата, върху която се развива демокрацията и е т. нар. допирна точка, която е едно трето и по-особено средство на стратегическата система на демокрацията. Причината да изберем два варианта на политическа среда и на допирна точка е, че демонстрираме два варианта на демокрация: „Пряка демокрация” със съответното политическо средище (мястото на което гражданите провеждат своя диспут и вземат политически решения, като самото място може да бъде както някакъв площад, така и нещо друго с по-особен вид, ако се провежда референдум) и „Представителна демокрация” със съответния политически посредник (това е този, на когото гражданите предоставят правото да управлява).

До тук ние разгледахме силно опростени и стилизирани варианти на политически стратегии с цел по-лесното опериране с тях, т.е. ние разгледахме основния стратегически модел или иначе казано най-малкият вариант на стратегия, но всъщност политическите стратегии са доста сложни стратегически образувания, на които даже и след анализ трудно се осъществява стройна подредба на тяхната хронология и придаване на структуриран програмен вид, както и трудното определяне на

съподчинимостта им в априорната за тях йерархическа среда.

По отношение на мащабното структуриране на подстратегии нека се върнем назад към „Националната стратегия за устойчиво развитие на Република България” [4] където ни прави впечатление, че авторът извършва сложно стратегическо структуриране, започвайки пирамидално от глобалните екологични проблеми и конкретните социално-икономически идеи за разрешаването им до преминаването в българската действителност и разграждането на тази действителност до отделни сегменти, които имат пряко отношение към реализирането на една концепция или конкретна стратегия за устойчиво развитие. Разбира се, чрез това разяснение ние отново извършихме стилизиране на стратегията, но за реалната представа за сложността на структурата, в случая на структурата на „Националната стратегия за устойчиво развитие на Република България” ни е необходимо визирането върху целият текст на тази стратегия.

Що се отнася до обвързаността и взаимовлиянието между стратегиите изразени чрез факта, че всяка стратегия е част от системата на по-висша от нея стратегия и съответно, пораждащите се следствие на това взаимоотношения или по-точно казано въздействия между отделните елементи на стратегиите, като средство – средство, цел – цел и цел – средство ние можем да отбележим, че познанието ни за тези процеси е необходимо, за да си съставим при конкретен анализ по-обективна представа за политическите процеси и явления. Например въпреки, че ни е известно, че държавните процеси са част от международните такива и, че двата вида процеси взаимно си влияят фактът, че няма извън системна стратегическа поставеност още повече би ни уверил в това. А по отношение на взаимовлиянието между стратегиите и въздействията между отделните елементи на стратегиите макар, че засегнахме този проблем в предходния пример, ние ще се опитаме да дадем един по-конкретен такъв.

Законодателят се стреми чрез приемането на конкретни закони да насочва, да ограничава и да коригира в някаква рамкова насоченост политическите решения, административните актове и други характерни действия на управлението на държавата (правителството), а така също да насочва, да ограничава и да коригира конкретните действия на всякакъв вид институции, организации и отделни граждани. В демократичните държави прякото изпълнение на това ограничаване, коригиране и контрол над действията на горе упоменатите субекти е предоставено на самите тези субекти, но в законово упоменат ред и правомощия.

Но да се върнем към самото въздействие на ограниченост и корекция. Нека имаме едно политическо решение за действие по разрешаването на даден проблем: $(\pm c_1 \pm p_1) \pm (\pm c_2 \pm p_2)$, което

политическо решение при разработването му се ограничава от зададената законова рамка, която в съответствие с формулата на основния стратегически модел приемаме, че стои в знаменателят ѝ (3).

Много важно е обаче, какъв политически ограничител стои в знаменателя, каква е силата му и в следствие на тази сила каква стойност ще получи знаменателя. Един е ограничителя на управлението в демократичните държави, съвсем друг е в авторитарните държави, т.е. законовата уредба е различна в двата типа държави, като за едно и също политическо действие в единият тип държава ограничителят може да е силно изразен, а в другият тип държава да е с по-нормални стойности, даже съвсем да липсва [5].

Въздействието може да се възприема и като начин политическото действие да не излезе от полето на политическата система, но въздействието може да бъде такова, че резултатът да бъде сведен до нула, т.е. да бъде елиминиран. Във връзка с това нека приемем, че дадено правителство притежава потенциала и средствата да ликвидира силово и напълно престъпността, но ние също ще приемем, че съществуват и няколко варианта на ограничаващо въздействие, които ще доведат до следните варианти на развързка или можем да кажем, на резултат от това политико – стратегическо действие.

Първият вариант е, когато в знаменателя на формулата на основния стратегически модел липсва всякаква стойност, т.е. липсва адекватна нормативна база за ограничаването на това действие на правителството. При този вариант правителството най-вероятно ще напусне системата на политиката и ще навлезе в друга система, да речем в системата на геноцида, ако престъпността в държавата е повсеместна и с изключително големи мащаби.

Друг вариант би бил този, при който въпреки големия потенциал и желанието на правителството да се справи с престъпността, то не може да се справи, т.е. резултатът от действията на това правителство е сведен до нула, тъй като знаменателят е с много високи стойности или в съответствие с този политически пример нормативната база в държавата е такава, че блокира всяка политическа инициатива за преодоляването на престъпността, като към този вариант на ограничаване можем да прибавим и още един възпиращ фактор, ако престъпността е навлязла и в самата власт.

Като трети вариант бихме посочили вариант, който е междинен за първите два варианта, който е с ограничител, даващ възможност правителството да действа в посока ликвидирането на престъпността, но при действията си да не преминава границите на хуманното отношение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От по-горе направеното изложение стана видно, че системата на стратегията притежава изключителна сложност, въпреки привидната ѝ елементарност, има се предвид, че стратегията се състои само от два вида елементи и още повече тези два вида елементи касаят един и същ, конкретен обект на стратегическо проявление, като относно определянето вида на този обект като цел или като средство, всичко зависи от гледната точка при анализ и позицията от която се съставя или провежда дадена стратегия.

Макар стратегията като действителна проява и изпълнение да е значително позната, има се предвид, че всеки извършва стратегически действия, колкото и да са елементарни, ние се опитахме да навлезем в една нова среда на познанието ни за това явление, а именно да дадем отговора на въпроса: Какво стои преди възможността, всеки да изгражда и осъществява стратегия?

Ако трябва да направим ретроспекция на отговора на този въпрос, който бе развиван в цялото изложение на научната разработка, то той бе свързан основно с анализа и респективно със знанието за системата на стратегията, нейната структура, елементи, взаимоотношения, взаимозависимости и т.н., като ние определено считаме, че тези специфични знания за начина на функциониране системата на стратегията биха дали една допълнителна способност и представа на един изследовател на политическите стратегии и стратегиите изобщо, да не допуска неточности при анализа и изготвянето на такива.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Паск, Г. 1969, Системные исследования. Ежегодник. Обучение мышлению. Москва
- [2] Танев, Т. Политическите стратегии. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2003, ISBN - 954-07-1775-2.
- [3] Nash, J. F. 1953. Two-person Cooperative Games. – In: *Econometrica*, 21, 128-140.
- [4] Ганчев, П. Основни идеи и принципи на национална стратегия за устойчиво развитие на Република България. София, 2005.
- [5] Янков, Г., Д. Иванов, Р. Ценова, Х. Дончева, Б. Тонева, Й. Йотов. Политология. София, Университетско издателство „Стопанство“, 1997.